

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

SSV73L, uppsats 15hp
Våren 2013
Läroartbildningen

De odödliga Fem

*En studie gällande handlingsscheman och strukturer i Blytons
Fem-böcker*

Författare
Ann Johansson

Handledare
Lennart Leopold

De odödliga Fem

En studie gällande handlingsscheman och strukturer i Blytons Fem-böcker

Abstract

Syftet med den här studien är att undersöka vad det är som gjort Enid Blytons Fem-serie så populär. För att ta reda på detta har en analys gällande struktur och handlingsschema på tio delvis slumpmässigt utvalda Fem-böcker utförts. Ett medvetet val har gjorts då första och sista boken i serien tagits med i studien. Särskilt fokus läggs på de handlingsscheman som återfinns i de olika böcker då en hypotes är att handlingsförloppen inte skiljer sig nämnvärt åt böckerna emellan samt att detta ger ett igenkännande som tilltalar de läsande barnen.

Tidigare forskning kring Blytons böcker om Fem-gänget, syn på strukturer i skönlitteratur samt vad andra forskare anser vara det som tilltalar läsande barn lyfts fram och kopplas till föreliggande studie. Som grund för analysen av handlingsförloppen används Ecos studie gällande handlingsscheman i Flemings böcker om James Bond.

För att komma fram till vad det är som gör dessa böcker så populära jämförs andra forskares syn på barn och skönlitteratur med det detta arbete kommit fram till gällande Blytons böcker. Handlingsscheman i den undersökta litteraturen jämförs och analyseras för att se om det finns ett mönster dem emellan. Detta kopplas sedan till ovanstående analys på strukturen i böckerna samt det barn anses tycka om att läsa.

Resultatet av studien blev att det mellan de handlingsscheman som upptäckts i böckerna finns många likheter, vilket gör att det uppstår ett igenkännande då man läser dem. Strukturen och språket i böckerna är så som det, enligt andra forskare, bör vara i böcker riktade till barn i gällande ålder. Igenkännandet i handlingsscheman, strukturen och språket tillsammans med Blytons förmåga att skriva som ett barn kan vara några av anledningarna till böckernas popularitet.

Ämnesord: Blyton, Fem-böckerna, populär, struktur, språk, skönlitteratur, barn, igenkännande, Eco, invariabelt handlinsschema, parallellhandlingar, intrig, fabel, narrativ progression, adaptation

Innehåll

1	Inledning.....	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syfte och frågeställning	5
1.3	Enid Blyton.....	6
1.4	Fem-böckerna	7
1.5	Fem-gänget	8
2	Litteraturgenomgång	9
2.1	Olika forskares syn på analyser av handlingsförlopp	9
2.2	Vad är det i skönlitteraturen som fångar barnets intresse?	10
2.3	Presentation av Umberto Ecos studie	11
2.4	Andra forskares analys av Blytons Fem-serie	12
2.5	Specificerad frågeställning	13
3	Metod	14
3.1	Urval	14
3.2	Undersökningsmaterial	14
3.3	Bearbetning och analys.....	15
3.4	Etiska överväganden.....	15
4	Presentation och analys av resultat.....	16
4.1	Det invariabla schema som använts i analysen	16
4.2	Handlingsscheman i de analyserade Fem-böckerna.....	17
4.2.1	Fem söker en skatt.....	17
4.2.2	Fem på nya äventyr	17
4.2.3	Fem på rymmarstråt	18
4.2.4	Fem på smugglarjakt	18
4.2.5	Fem räddar en hemlighet.....	19
4.2.6	Fem stoppar spöktåget.....	20
4.2.7	Fem i knipa.....	20
4.2.8	Fem befriar en fånge	21
4.2.9	Fem i fara	22
4.2.10	Fem tillsammans igen.....	23
4.3	Sammanfattande analys av handlingsscheman	23
4.4	Strukturen i de olika Fem-böckerna	24
5	Diskussion	26
5.1	Urvalsdiskussion.....	26
5.2	Metoddiskussion.....	26
5.3	Analys- och resultatdiskussion	26
6	Sammanfattning	30
7	Fortsatt forskning	32
	Referenslista	33
	Primärkällor.....	33
	Sekundärkällor	33
	Elektroniska källor	34

1 Inledning

Under denna rubrik presenteras bakgrunden till arbetets ämnesval samt det syfte och de frågeställningar som ligger som grund för undersökningen. Därefter följer lite fakta om Enid Blyton och hennes Fem-böcker samt en presentation av Fem-gänget.

1.1 Bakgrund

När jag var nio år gammal fick jag boken *Fem räddar en hemlighet* i födelsedagspresent av min moster. Boken sträcklästes och följdes av resterande böcker i Blytons serie om Fem - gänget. Jag har sedan dess läst många böcker men fortfarande ligger dessa mig extra varmt om hjärtat. När en av mina söner för tre år sedan, då han var just nio år gammal, klagade på att han inte hade något att läsa, gav jag honom en av mina Fem-böcker. Boken fick samma respons av honom som den fått av mig 30 år tidigare och efter det att han läst ut den var han på biblioteket för att låna fler i samma serie. Detta fick mig att fundera över vad det är med de här böckerna som gör att de tilltalar barn från så olika generationer.

Vid ett seminarium på Högskolan fick jag sedan veta att Umberto Eco gjort en studie på Ian Flemings Bond-böcker. I studien undersökte Eco hur händelseförloppet såg ut i böckerna om Bond, om händelserna följer någon form av schema. Han upptäckte att samma händelser återkommer i samtliga böcker och att de i flera fall följer samma schema. Detta fick mig att fundera på om det ser likadant ut i Fem-böckerna. Om så är fallet är det kanske igenkännandet som gör att böckerna tilltalar läsaren och som gör dem så populära.

När det sedan var dags att välja ämne att skriva en C-uppsats om, var valet inte svårt. Naturligtvis ska jag försöka reda ut vad det är som gör att Blytons böcker behållit sin popularitet trots att det är över ett halvt sekel sedan den första publicerades.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att reda ut hur scheman ser ut i Blytons böcker om Fem-gänget samt att undersöka om dessa kan ha något med böckernas popularitet att göra. För att göra det används frågeställningen:

- Vad är det som gjort Fem-serien så populär?
- Hur ser handlingsschemat ut i de olika Fem-böckerna? Vilka skillnader och likheter finns böckerna emellan?

- Kan dessa scheman vara en av anledningarna till att böckerna blivit så populära?

1.3 Enid Blyton

Enid Blyton föddes 1897 i södra London. När hon var tolv år gammal skiljde sig föräldrarna och barnen, Enid och de två yngre bröderna, bodde med sin mor. Eftersom Enid var pappas flicka tog hon skilsmässan hårt. Hon vände sig inåt och började skriva för att bearbeta sorgen över att inte få träffa sin far (Wikipedia/Enid Blyton, 2013; Blytonsociety, 2013).

Blyton var även en duktig pianist och många trodde att hon skulle gå i fasterns fotspår och bli musiker. Enid kände dock att hon hellre ägnade sig åt författande än åt musik och 1916 påbörjade hon en lärarutbildning trots att hon blivit antagen till *Guildhall School of Music*. Vid samma tid bröt hon helt förbindelsen med sin mor och valde att tillbringa skolloven hos sin far i London (Wikipedia/Enid Blyton, 2013; Blytonsociety, 2013).

På 1920-talet tog hennes karriär som författare fart. Den första boken hon fick utgiven var diktsamlingen *Child Whispers* som publicerades 1922. Under 1920-talet skrev hon berättelser, teaterstycken samt sånger för en barntidning (Wikipedia/Enid Blyton, 2013).

1924 gifter sig Blyton med Hugh Pollock och de får två döttrar tillsammans, Gillian Mary Baverstock och Imogen Mary Smallwood. Äktenskapet var problemfyllt och i oktober 1943 gifter hon sig, efter att hon tagit ut skilsmässa från Hugh, med Kenneth Waters. Blyton bröt helt med exmaken Hugh och han tilläts inte träffa döttrarna. I hennes självbiografi *The Story of My Life* (1952) får man intrycket av att Kenneth är far till de båda flickorna, Hugh nämns inte över huvudtaget. Kenneth dog 1967 och Blyton året efter, den 28 november 1968. Hon var då 71 år gammal (Wikipedia/Enid Blyton, 2013; Blytonsociety, 2013).

Blyton får anses ha varit en väldigt produktiv författare då hon under sin karriär skrev över 600 böcker. I självbiografin berättar hon att böckernas handling inte planerades i förväg utan den utvecklades allt eftersom hon skrev. De bevarade originalmanuskripten visar att få ändringar gjordes innan publicering (Wikipedia/Enid Blyton, 2013).

På grund av platsbrist finns det inte möjlighet att nämna alla böcker Blyton skrev. Istället följer här ett urval av de serier hon fick publicerade:

Mysterie-böckerna (*The Five Find-Outers*) - 15 böcker 1943-1961
 Fem-böckerna (*The Famous Five*) - 21 böcker 1942-1962
 Äventyrs-böckerna (*The Adventure series*) - 8 böcker 1945-1955
 Nicke-böckerna (Noddy) - 24 böcker 1949-1963
 Hemliga sjuan-böckerna (*The Secret Seven*) - 15 böcker 1949-1963
 Malory Towers-böckerna (*The Malory Towers*) - 6 böcker 1946-1951
 S:t Clare-böckerna (*The St. Clare's series*) - 6 böcker 1941-1945

De sex-böckerna (*The Barney Mystery series*) - 6 böcker 1949-1959
Cirkus Galliano-böckerna (*The Circus series*) - 3 böcker 1938-1942
Kicki-böckerna (*The Naughtiest Girl series*) - 4 böcker 1940-1952
Fyrklövern-böckerna (*The Adventurous Four*) - 2 böcker 1941-1947

(Wikipedia/Enid Blyton, 2013)

Blyton anses vara den författare som påverkat barns läsning mest under efterkrigstiden. Hon var, och är fortfarande, älskad av barn och vuxna över hela världen. Trots detta är det få beundrare och kritiker som vet att det fanns två helt skilda sidor av denna komplexa kvinna. Å ena sidan var hon en historieberättare som kunde trollbinda en publik som bestod av över hundra barn, å andra sidan var hon en osäker, egocentrisk och barnslig individ som hade svårt att komma överens med de som stod henne närmst (Stoney, 1974). Imogen, Blytons dotter, har sagt att hon inte sett ett spår av modersinstinkt i sin mor samt att hon då var yngre såg modern som en hård auktoritet. När Imogen sedan själv blev vuxen tyckte hon mest synd om sin mor (Wikipedia/Enid Blyton, 2013). Den brittiske psykologen Michael Woods är kanske den person som sammanfattat Blytons personlighet bäst. Han sa: ”Hon var ett barn, tänkte som ett barn och skrev som ett barn.” (Wood i Ahlborn & Nilmander, 1999). Kanske kan detta vara förklaringen till att hon inte riktigt klarade av att vara mamma.

1.4 Fem-böckerna

Fem-böckerna är en serie som består av 21 fristående böcker. Serien är, jämte Kitty, Tvillingdetektiverna och Biggles, den i särklass mest lästa i Sverige (Ahlborn & Nilmander, 1999). Förstautgåvorna publicerades mellan 1942 och 1962. De har sedan dess tryckts i ett stort antal utgåvor på många olika språk världen över. Böckerna har under årens lopp blivit mycket populära, framförallt bland barn som är 10-12 år gamla, men de har också fått mycket kritik. Bland annat har de könsroller som märks i böckerna kritiserats starkt (Wikipedia/Fem-böckerna, 2013).

Handlingen i böckerna utspelar sig oftast i det lilla brittiska samhället Kirrin där George bor med sin familj. Hennes kusiner, syskonen Julian, Dick och Anne, tillbringar loven där och vistas mycket på familjens ö, Kirrin-ön, som enligt George tillhör henne, även om hennes mor på pappret fortfarande står som ägare. Ön har en slottsruin med fängelsehålor där några av äventyren utspelar sig. Corfe Castle i Dorset är en liten ort på den brittiska halvön Isle of Purbeck och Kirrin-ön med sitt slott ska vara baserat på den (Wikipedia/Fem-böckerna, 2013).

Bovarna i Fem-böckerna är ofta groteska personer som beskrivs som smutsiga och ovårdade (Boglund & Borgenstam, 2010). Brotten Fem-gänget löser rör sig oftast om stölder av pengar eller vetenskapliga papper, kidnappning eller utpressning. På 70-talet, då serien, i Sverige, skulle publiceras i en nyutgivning, gjordes en bearbetning av böckerna. Bland annat mildrades beskrivningarna av brottslingarna och Fem-gängets överlägsna attityd tonades ner (Boglund & Borgenstam, 2010).

Fem-serien är skriven på ett, för tiden den tillkom, typiskt sätt. I barndeckare under åren 1945-1960 riktas tidigt misstankarna åt ett speciellt håll. Detta görs genom att brottslingen har väldigt osympatiska drag. Dessutom får man i böcker skrivna under den här tidsepoken inte någon förklaring till varför brotten utförts eller varför boven valt att bli förbrytare (Boglund & Borgenstam, 2010). Samtliga just nämnda drag återfinns i Blytons serie om Fem-gänget, vilket gör den typisk för sin tids barndeckargenre.

Om man på Internet söker på Fem-böckerna får man i träfflistan upp 23 stycken, trots att Blyton endast skrev 21. Detta beror på att den franska författarinnan Claude Voilier 1971 skrev två böcker om Fem-gänget. Böckerna har titlarna *Fem på spionbal* samt *Fem och slottsmysteriet* (Wikipedia/Fem-böckerna, 2013).

1.5 Fem-gänget

Fem-gänget består av syskonen Julian, Dick och Anne samt deras kusin Georgina och hennes hund Tim. Julian är med sina 12 år den äldste i gänget och den som tar mest ansvar när de är ute på sina äventyr. Georgina är 11 år och vill bli sedd och behandlad som en pojke och hon hatar sitt namn. Hon svarar inte om folk kallar henne Georgina utan föredrar smeknamnet George. Humöret hennes är häftigt, hon blir lätt arg och är väldigt långsint. Georges bästa vän är Tim, en stor blandrashund som följer henne vart hon går. Tim har nästan mänskliga egenskaper och verkar förstå allt barnen säger och gör. Dick är lika gammal som George och har inte lika säregna egenskaper som de andra medlemmarna i gänget. Det mest utmärkande draget hos honom är att han jämt är hungrig och att han äter stora mängder mat. Yngst av barnen är Anne som är tio år gammal. Hon är Georges raka motsats eftersom hon är väldigt flickig och tycker om att pyssla om de andra barnen (Ljungström, Sunestam & Wallenbeck, 1976). Det ena lovet avlöser det andra i böckerna, vilket gör att läsaren tydligt märker att åren går. Trots detta blir barnen inte äldre i böckerna. De är lika gamla i första boken som de är i den sista.

2 Litteraturgenomgång

I detta avsnitt presenteras vad andra forskare har skrivit angående händelseförloppet i Blytons Fem-böcker samt vad skönlitteratur bör innehålla för att tilltala läsaren. Även begrepp som används i arbetet kommer här att förklaras och förtydligas utifrån hur andra forskare ser på dem.

2.1 Olika forskares syn på analyser av handlingsförlopp

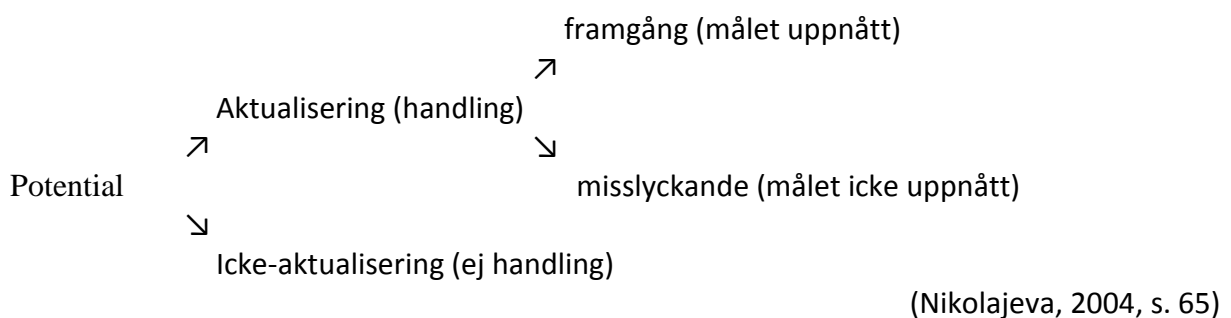
Fabel är enligt Nikolajeva (2004) händelseförloppet så som det presenteras i texten. Den talar med andra ord om vad som berättas. Hur detta berättas har med ordet intrig att göra. För att en händelse ska räknas som intrig krävs det att någon förändring i vardagen uppstår. Denna förändring kan exempelvis bestå av en konflikt av något slag. En fabel kan vara komisk eller tragisk. Med komisk menas att handlingen är uppåtgående, det vill säga att den leder huvudpersonen eller huvudpersonerna mot en högre status. I den tragiska fabeln har handlingen den motsatta effekten på personerna. Även Romberg (1987) anser att fabeln är det som händer i exempelvis en roman. Han skriver att ”Fabeln är *ett verks handlingsförlopp i schematisk koncentration, berättat i kronologisk följd och utan att det knyts till bestämda individer eller fastläggs i tid och rum.*” (Romberg, 1987, s. 45). Vidare menar han att ett friläggande av berättelsens fabel är ett första steg i analysen.

Fabeln kan bygga på olika intriger där den vanligaste är person-mot-person-intrigen (Nikolajeva, 2004). I en sådan ställs huvudpersonen eller huvudpersonerna mot en ond karaktär. Eftersom det är den här sortens intriger barn oftast möter i sin vardag, är detta också den vanligaste konflikten i barn- och ungdomsböcker. Händelserna i fabeln har oftast ett förhållande till varandra för att skapa ett naturligt händelseförlopp. Nikolajeva beskriver fyra olika sätt att foga samman händelser i en berättelse. Sätten hon nämner är: en händelse som följer på en annan, att en händelse möjliggör en annan händelse, en händelse som är direkt orsak till en annan händelse samt att en händelse arrangeras för att förorsaka en annan händelse. Samtliga alternativ är kausala, det vill säga alla händelser hör ihop på något sätt. Så ser det inte ut i verkliga livet, men det är vanligt att handlingar i barn- och ungdomsböcker byggs upp på det här viset (Nikolajeva, 2004).

Det vanligaste är att barnböcker endast har ett handlingsförlopp eftersom yngre barn inte tros ha förmåga att hålla isär flera handlingslinjer. Då det gäller litteratur ämnad för lite äldre barn kan böckerna innehålla en eller flera sidohandlingar, så kallade parallellhandlingar. Med

detta menas att olika handlingar utspelas parallellt med varandra (Nikolajeva, 2004). Romberg (1987) berör också han begreppet parallellhandling då han diskuterar verkens inre komposition. Han menar att berättelser ofta innehåller mindre bihandlingar som i slutet knyts ihop med huvudhandlingen.

Vid analys av skönlitteratur kan olika redskap användas (Nikolajeva, 2004). Vad gäller analys av handlingen kan en förenklad modell för handlingsanalys användas för att urskilja brytpunkter i handlingen. Denna modell kallas ibland narrativ progression och ser ut på följande vis:

Med modellen menas att karaktären ställs inför olika val och att valen de gör öppnar upp för nya händelser. Dessa händelser påverkar i sin tur huruvida karaktären uppnår sitt mål eller ej. Det är valen som gör att det blir en progression i handlingen (Nikolajeva, 2004).

2.2 Vad är det i skönlitteraturen som fångar barnets intresse?

Klingberg (i Hallberg, 1998) menar att det är viktigt att det i en skönlitterär text finns en adaptation. Med det menas att författaren tar hänsyn till mottagaren, i det här fallet barnets, intressen, förkunskaper och läsförmåga. Brister boken i något av dessa kriterier fångar den inte läsarens intresse (Hallberg, 1998).

Att ta hänsyn till mottagaren, det vill säga barnet, är något som nämns i flera sammanhang i Hallbergs bok. Bland annat refererar hon till ett uttalande som forskaren Topelius gjorde 1865. Topelius menar att barnboksförfattare bör ta barnet på allvar. Han får inte vara nedlåtande utan låta det som utmärker barnasinnets vara genomsyrande i berättelsen på ett positivt sätt. Vidare bör barnboken stimulera barnasinnets samtidigt som den utvecklar och fostrar barnet utan moraliserande pekpinor (Hallberg, 1998).

Även Molloy (2007) har synpunkter på vad barnlitteratur ska innehålla då hon skriver att barnen bör känna igen sig i berättelsen de läser för att ett intresse ska väckas. I boken bör finnas någon karaktär eller miljö som läsaren kan identifiera sig med. Om författaren lyckas

med båda de ovanstående kriterierna, det vill säga att han lyckas få barnen att identifiera sig med någon av karaktärerna samt att de känner igen sig i berättelsen, kan barnen känna en saknad då boken är utläst. Denna saknad kan gälla både karaktären/karaktärerna och den fiktiva verklighet i vilken berättelsen utspelas (Amborn & Hansson, 1998).

Hallberg (1998) har i sin forskning tagit del av andra forskares syn på hur en skönlitterär bok bör vara uppbyggd för att tilltala barn. Resultaten har hon sammanställt i en lista på fyra punkter. Dessa punkter är följande:

1. Stoffet bör innehålla händelser eller äventyr eller syssla med t ex barn, familj, djur.
2. Skildringen ska vara konkret och berättelsen får inte flyta för långsamt.
3. Det som berättas får inte ligga för långt från barnets erfarenhetsområde. Det skall finnas tillräckliga anknytningar till barnets referensram. Infallsvinkeln bör om möjligt vara från barnsidan, inte från vuxensidan.
4. Språket bör inte innehålla obegripliga ord eller alltför komplicerade meningsbyggnader. Det får heller inte vara nödvändigt för förståelsen av texten att man måste uppfatta exempelvis dubbelmeningar och dold symbolik. Det hindrar naturligtvis inte att sådant finns kvar, men det bör vara så att säga jämsides med en mer rättfram läsart.

(Hallberg, 1998, s. 24)

Dessa punkter sammanfattar även det övriga författare i den här litteraturgenomgången anser gällande vad som krävs av skönlitteraturen för att den ska tilltala läsaren. Nikolajeva (2004) gör, då hon beskriver olika fabler, intriger och handlingsförlopp, kopplingar till vilken åldersgrupp de lämpar sig för. Detta kan tolkas som att hon menar att boken bör använda sig av intriger och handlingsförlopp med mera som passar den tilltänkta läsaren. Detta stämmer överens med punkterna två, tre och fyra i Hallbergs lista ovan.

Om Blytons böcker säger Hallberg (1998) att de håller sig inom de gränser hon ovan försökt beskriva. Därför passar de den publik de är ämnade för, nämligen barnen. Vuxna läsare, och vissa barn, kan dock finna att de saknar något i dessa böcker. Eftersom de är renodlat underhållande finns det inte plats för känslö- och fantasiupplevelser. Hallberg menar också att mer av orientering i tillvaron samt moralisk lärdom varit att önska i Blytons böcker (Hallberg, 1998). Han företräder med andra ord en traditionell syn på barn- och ungdomslitteratur, nämligen att de ska lära och underhålla.

2.3 Presentation av Umberto Ecos studie

Umberto Eco (i Aspelin & Ljungberg, 1971) har genomfört en studie där han undersöker berättarstrukturen i Ian Flemmings böcker om James Bond. Bland annat undersökte han om handlingsförloppet i Bond-böckerna följer ett visst schema samt om detta schema ser likadant

ut i de olika böckerna. För att genomföra undersökningen använde Eco sig av ett invariabelt schema som ser ut som följer:

- A. M gör utspel: ger Bond ett uppdrag
- B. Den Onde gör utspel: visar sig för Bond (eventuellt i ställföreträdande form).
- C. Bond gör utspel: gör den Onde schack för första gången (resp. den Onde gör Bond schack).
- D. Kvinnan gör utspel: inleder bekantskap med Bond.
- E. Bond erövrar Kvinnan: ligger med henne eller inleder förförelsen.
- F. Den Onde tillfångatar Bond (med eller utan Kvinnan, eller vid olika tillfällen).
- G. Den Onde torterar Bond (med eller utan Kvinnan).
- H. Bond slår den Onde (dödar honom eller dödar hans ställföreträdare eller är vittne till hans död).
- I. Bond samtalar som konvalescent med Kvinnan som han sedan förlorar.

(Eco i Aspelin & Ljungberg, 1971, s. 246)

Efter en minutiös schematisering av de tio Bondböckerna kunde Eco konstatera att en del av dem direkt är konstruerade efter schemat ovan, nämligen ABCDEFGHI. Ett exempel på en sådan bok är *Döden på Jamaica*. I de böckerna som inte följer schemat finns samtliga händelseförlopp med, men de förekommer i en annan ordning alternativt att någon eller några händelser i handlingen upprepas. Exempelvis följer boken *Goldfinger* schemat: BCDEACDFGDHEHI. Här ser man tydligt att alla händelser finns med men i omkastad ordning, samt att ett flertal av dem förekommer vid upprepade tillfällen.

2.4 Andra forskares analys av Blytons Fem-serie

Ljungström, Sunestam & Wallenbeck (1976) har också de influerats av Ecos studie på Bondböckerna. De har i likhet med mig överfört hans teori på Fem-böckerna för att se om liknande scheman finns i dem och de har i sitt arbete analyserat samtliga av böckerna om Fem-gänget. Dessa forskare använder sig i sin studie av ett handlingsschema som löper från A-H och har i sin studie angivit i hur många av Fem-böckerna respektive handling förekommer. Resultatet av studien blev följande (siffran inom parentes anger hur många böcker händelsen förekommer i):

- A: Lov
  - a) De fem befinner sig hemma (4)
  - b) De fem beger sig på utflykt (17)
- B: Ett främmande barn söker kontakt med de Fem (18)
- C: De Fem blir misstänk samma genom att de:
  - a) Stöter på osympatiska personer (21)
  - b) Blir vittnen till mystiska händelser (21)

D: De fem börjar undersökningen	(21)
E: De fem försätts i knipa	
a) Tim hotas till livet	(6)
b) De fem blir tillfångatagna	(13)
c) De fem undgår med nöd och näppe att bli tillfångatagna	(7)
F: Upplösningen	(21)
G: Polisen tillkallas	(21)
H: De fem får beröm	(21)

(Ljungström, Sunestam & Wallenbeck, 1976, s.22-23)

Ovan nämnda forskare nämner också i sitt arbete slumpens betydelse för handlingen. De menar att barnen ofta av ren slump stöter på personer som väcker deras misstankar och/eller att slumpen gör att de hittar nya ledtrådar. Dessa slumpartade händelser har dock i deras arbete inte fått någon plats i handlingsschemat. Inte heller anger de i vilken ordning händelserna förekommer i de olika böckerna. De väljer i stället att redovisa hur ett handlingsschema kan se ut genom att föra in ett sådant i ett referat på *Fem på tjuvjakt*.

2.5 Specificerad frågeställning

Efter att ha tagit del av andra forskares syn på Fem-böckerna och handlingsförloppets betydelse för berättelsen har jag valt att i detta arbete utgå från frågeställningen:

- Vilka handlingskomponenter återfinns i Fem-böckerna?
- Vilka handlingsschematiska skillnader och likheter kan man se i de olika böckerna?
- Kan händelseförlopp och struktur vara en del av det som gjort Fem-serien så populär?

3 Metod

I detta avsnitt kommer detaljer rörande urval, bearbetning och analys att tas upp.

3.1 Urval

För att få fram material för att genomföra detta arbete har ett flerstegsurval gjorts (Denscombe, 2009). Första steget var ett *subjektivt urval* då just Fem-serien valdes som material i undersökningen. Med subjektivt urval menas att forskaren redan har en viss kännedom om materialet och väljer detta i tron om att det kan ge mest värdefulla data för undersökningen. Ett *sannolikhetsurval* innebär att materialet i undersökningen är representativt för ett tvärsnitt av det urval som har gjorts. I ett *icke-sannolikhetsurval* har forskaren på grund av olika orsaker valt att inte inkludera tillräckligt med material för att kunna kalla det ett sannolikhetsurval (Denscombe, 2009). Då det gäller rådande undersökning kan det andra steget ses både som ett sannolikhets- och ett icke-sannolikhetsurval. Ett sannolikhetsurval är det eftersom materialet kan ses som sannolikt för ett gränssnitt på samtliga böcker i Fem-serien och ett icke-sannolikhetsurval på så sätt att forskaren anser att det, på grund av tidsbrist, inte varit möjligt att inkludera samtliga böcker ur Fem-serien i undersökningen. Ytterligare ett subjektivt urval gjordes då första och sista boken i serien valdes ut som material till undersökningen. Övriga åtta böcker är dock slumpmässigt utvalda.

3.2 Undersökningsmaterial

I analysen har, på grund av tidsbrist, endast tio böcker ur Blytons serie om Fem-gänget använts. För att se eventuella skillnader mellan de tidigare och de senare böckerna valdes den första och den sista boken i serien ut som material till arbetet. Övriga åtta är som nämnts tidigare, slumpmässigt utvalda då de lästes i tur och ordning som jag fick dem levererade. Böckerna är köpta på antikvariat och ingen hänsyn har tagits till utgivningsår. Därför finns det stora variationer på när böckerna tryckts. Nedan följer en lista på de böcker ur Fem-serien som använts i analysen. Efter titeln följer tre årtal. Det första är årtalet för den aktuella utgåvan och de andra två, de inom parantes, är årtalet då originalets första utgåva publicerades/året då den första svenska utgåvan publicerades.

Fem söker en skatt 1970 (1942/1954)
Fem på nya äventyr 1978 (1943/1955)
Fem på rymmarstråt 1975 (1944/1955)
Fem på smugglarjakt 2000 (1945/1955)
Fem räddar en hemlighet 2006 (1947/1955)
Fem stoppar spöktåget 1989 (1948/1956)
Fem i knipa 1973 (1949/1956)
Fem befriar en fånge 1977 (1952/1957)
Fem i fara 1973 (1958/1960)
Fem tillsammans igen 1988 (1963/1964)

3.3 Bearbetning och analys

Samtliga Fem-böcker som ingår i analysen är närlästa och de olika händelseförloppen har punktats upp. Därefter lästes den andra litteraturen knuten till arbetet. Med Ljungström, Sunestam & Wallenbecks (1976) och Ecos undersökningar (1971) som grund har ett invariabelt schema, likt det i Ecos studie (i Aspelin & Ljungberg, 1971), gjorts på de händelser som förekommer i böckerna. Utifrån detta schema har sedan ett specifikt handlingsschema gjorts för var och en av de böcker som ingår i analysen. Eftersom de punkter som skrivits ner vid läsningen av Fem-böckerna inte alltid innefattade just de händelser som nämndes i handlingsschemat blev en andra läsning av samtliga analyserade böcker nödvändig för att få ihop händelseförloppet i var och en av dem. Dessa scheman har sedan analyserats och jämförts för att visa på eventuella skillnader och likheter böckerna emellan.

I samband med läsningen studerades också fabel, intriger samt strukturen i de olika böckerna. Det som fanns att finna angående detta jämfördes och analyserades böckerna emellan för att se om det fanns några skillnader och likheter i de olika berättelserna. Resultaten analyserades och kopplades till tidigare forskning inom ämnet.

3.4 Etiska överväganden

Eftersom inga personer är involverade i arbetet har inga etiska överväganden gjorts.

4 Presentation och analys av resultat

Nedan beskrivs och analyseras scheman i tio olika Fem-böcker. Resultatdelen inleds med ett avsnitt där det invariabla schema som använts vid analysen presenteras. Därefter följer mindre avsnitt där varje bok redovisas under en egen rubrik. Kapitlet avslutas med en sammanfattning där bland annat fabel, intriger och uppbyggnad i de olika böckerna redovisas.

4.1 Det invariabla schema som använts i analysen

Direkt efter det att Fem-böckerna som ingår i den här studien var lästa infann sig en känsla av vilka händelser som återkom i dem samt ett hum om i vilken ordning de presenterades. Denna känsla ligger tillsammans med schemat i Ecos studie (1971) till grund för det variabla schema analysen grundar sig på. Händelser som tagits upp i Ljungström, Sunestam & Wallenbecks undersökning (1976) har också påverkat schemat i detta arbete, framför allt vad gäller den ordning i vilken de utspelas. Dock har vissa ändringar gjorts. Dels har ett par händelser tagits bort alternativt komprimerats och dels har händelser de valt att bortse ifrån tagits med i denna studie. I studien har ingen hänsyn tagits till hur mycket textutrymme de olika händelserna eller beståndsdelarna har fått. Det invariabla schema som används i detta arbete är följande:

- A. Lov
- B. Något negativt inträffar
- C. Det negativa vänds till något positivt
- D. Något mystiskt inträffar
- E. Ett nytt barn introduceras (oftast ny bekantskap, men ibland ett barn från tidigare bok)
- F. Barnen möter en osympatisk person
- G. Gänget splittras
- H. Slumpartad händelse som får betydelse för lösningen av mysteriet
- I. Ledtråd hittas
- J. Hela eller delar av gänget hamnar i knipa (ofta hamnar de då mitt i mysteriet)
- K. Fritas (ofta med Tims hjälp)
- L. Fångar tjuvarna (ofta med Tims eller något annat djurs hjälp)
- M. Polisen tillkallas
- N. Barnen får beröm

4.2 Handlingsscheman i de analyserade Fem-böckerna

Nedan följer en presentation av handlingsschemat i var och en av de analyserade böckerna. För att underlätta för läsare som inte läst Fem-böckerna, alternativt fräscha upp minnet för de som har, föregås varje schemapresentation av ett kort handlingsreferat på boken i fråga. Varje bok presenteras under en egen rubrik för att det ska bli lättare att orientera sig i arbetet.

4.2.1 *Fem söker en skatt*

Fem söker en skatt (1970) är den första boken i Fem-serien. Handlingen börjar hemma hos syskonen som är besvikna för att de inte kan spendera sommarlovet som de brukar. I stället kommer föräldrarna överens om att de ska tillbringa sommaren i Kirrin hos kusinen Georgina och hennes hund Tim. Barnen har aldrig träffat George och Tim men de finner snabbt varandra och beger sig till Georges egen ö för att utforska den. Medan de är där bryter ett oväder ut och stormen lyfter upp ett vrak från havsbotten. På vraket hittar gänget en karta som leder dem till en skatt som är gömd på ön. Bedragare får nys om skatten men Fem-gänget lyckas överlista dem, föra hem skatten och säkra Georges familjs ekonomi.

Boken *Fem söker en skatt* följer händelseschemat ABCEDIFHHGJKLNM. Värt att notera här är att barnet som nämns i boken inte är delaktigt i äventyret. Inte heller är han en ny bekantskap för George eftersom hon känner honom väl då han ser efter Tim åt henne. För de andra barnen är han dock en ny bekantskap och därför får introduktionen av honom vara med i schemat. Den osympatiska personen är i den här boken köparen av den lilla lådan och Kirrin-ön. Barnen träffar honom inte personligen förrän i slutet av berättelsen, men eftersom han är den som vill köpa ön tycker de inte om honom trots att de inte träffats. Därför får episoden då Quentin berättar om köparen av ön stå som möte med osympatisk person i detta handlingsschema.

4.2.2 *Fem på nya äventyr*

Fem på nya äventyr (1978) är den andra boken i serien. Återigen är gänget samlat i Kirrin. Eftersom George har misskött sina studier under den gångna terminen och pojkarna på grund av sjukdom blivit back med sina, har Georges föräldrar ordnat så att de under jullovet ska få hemundervisning. Mellan studierna utforskar gänget en närliggande gård, vilken är full av lönngångar och hemliga fack. De hittar något som liknar en ritning över ett hus med en hemlig gång och beslutar sig för att leta reda på gången. Det finns dock andra som intresserar

sig för ritningen och i samma veva som de närmar sig en lösning försvinner Quentins, Georges pappas, viktiga uträkningar och experiment. Barnen tar tillsammans med Tim upp jakten på tjuvarna, hittar den hemliga gången och avslöjar magisterns samröre med brottslingarna som stulit Quentins forskningsanteckningar.

I *Fem på nya äventyr* är handlingsschemat ABCBFHDIGFGHIGIJKLM. Som schemat visar träffar barnen i den här boken inget annat barn. Däremot splittras gänget ett flertal gånger och precis som i föregående bok förekommer ett par slumpartade händelser som har betydelse för upplösningen. Quentin blir väldigt glad då de försvunna papperna kommer tillrätta men något uttalat beröm får barnen inte.

4.2.3 Fem på rymmarstråt

Fem på rymmarstråt (1975) är seriens tredje bok. Även i denna befinner sig gänget i Kirrin. Eftersom hushållerskan Johanna blivit sjuk har en ersättare, fru Suur, anställts i huset. Fru Suur har en son som gänget inte alls tycker om. Då Georges mamma, Fanny, blir intagen på sjukhus lämnas barnen i den nya hushållerskans vård. De kommer inte överens och gänget beslutar sig för att bo på Georges ö tills Fanny är tillbaka från sjukhuset. På ön avslöjar de en kidnappning, som familjen Suur varit delaktiga i. Det hela rapporteras till polisen, familjen tillfångatas och den kidnappade flickan överlämnas till sina föräldrar.

Fem på rymmarstråt följer handlingsschemat ABEFBFDCDIIIHEMNL. I schemat kan man se att barnen inte skiljs åt några längre stunder i den här boken. Inte heller råkar de i knipa så som de gjort i de tidigare böckerna. Istället för att bekanta sig med ett utomstående barn lär de här känna två vid två olika tillfällen. Det första är pojken Suur, men honom blir de inte kompis med eftersom det är en väldigt otrevlig pojke. Det andra barnet som introduceras i boken är den kidnappade flickan. Henne tycker de andra barnen om och hon tas upp i gänget för en tid i slutet av boken. I schemat kan man också se att Blyton valt att låta en kedja av händelser ge barnen ledtrådar som i sin tur gör att mysteriet kan lösas. I tidigare böcker har dessa ledtrådar vävts in i handlingen genom hela boken istället för att presenteras så koncentrerat som i den här.

4.2.4 Fem på smugglarjakt

Den fjärde boken i Blytons serie är *Fem på smugglarjakt* (2000). Det är tänkt att barnen ska tillbringa lovet i Kirrin, men då ett träd faller ner över boningshuset tvingas de ändra sina planer. De får istället bo hos en forskarkollega till Quentin. Kollegan bor i en borg

tillsammans med sin familj, fru, dotter och en styvson som Dick och Julian går i skolan med. Borgen är full av hemliga gånger och misstänkta vuxna och det dröjer inte länge innan barnen är en smugglarlaga på spåret. De avslöjar ligan, tillkallar polis och smugglarna tillfångatas.

Handlingsschemat i *Fem på smugglarjakt* blir ABCEDFFFGIGJIGJHKJKMNL. Som synes träffar barnen i den här boken på flera osympatiska personer. De skiljs också åt samt hamnar i knipa vid fler tillfällen än i tidigare böcker. Precis som i *Fem på rymmarstråt* medverkar två utomstående barn i berättelsen. I det här fallet rör det sig om en pojke, Sotis, som går på samma skola som Julian och Dick, samt hans syster Mariebelle. Till skillnad från föregående bok är båda barnen accepterade av Fem-gänget. Mariebelle är dock inte lika delaktig i lösandet av mysteriet som Sotis. Det visar sig också att barnen har fel angående en av personerna de upplever vara skum. Personen i fråga är Mariebelles pappa. Han har inte något med smugglingen att göra, vilket barnen i början av mysteriet tror att han har.

4.2.5 Fem räddar en hemlighet

Bok nummer sex i serien om Fem-gänget heter *Fem räddar en hemlighet* (2006). Återigen är gänget samlat i Kirrin men deras planer att tillbringa några dagar på ön slås i spillror. Detta då Quentin behöver vara på ön för att genomföra ett hemligt experiment. Barnen får finna sig i att stanna på fastlandet och försöker göra det bästa av situationen. Under en av sina dagsutflykter lär de känna en man och hans son. Ju mer de träffar dessa nya bekanta desto mer övertygade blir de om att det är något skumt med dem. Samtidigt råkar Quentin ut för mystiska saker på ön och tillfångatas av människor som vill lägga vantarna på hans experiment. Barnen hittar av en slump en tunnel som leder ut till ön under havsytan. Genom att använda tunneln kan de rädda Quentin, larma polisen och fånga gärningsmännen. Mannen de lärt känna är inblandad i det som händer på ön, vilket gör att barnen haft rätt angående sin misstanke om att han skulle vara skum på något sätt.

ABDEFHDGGIJKML är det handlingsschemat som syns i *Fem räddar en hemlighet*. Av schemat kan utläsas att gänget vid två efter varandra följande tillfällen separeras. Vid första tillfället är det Tim som skiljs från barnen då Quentin vill ha hans sällskap på Kirrin-ön. Eftersom Tim räknas som en i gänget redovisas även denna separation. Att bokstaven D, att något mystiskt inträffar, förekommer vid två tillfällen har inte hänt i tidigare scheman. Här kan diskuteras om i fall det första tillfället, vilket är att Quentin verkar vara försvunnen, kan räknas som något mystiskt. Han kommer snabbt till rätta, men i läsandets stund uppstår en känsla av att ett mysterium är på gång. Därför står även den incidenten med i schemat. Vad

gäller det utomstående barnet i den här boken är han inte direkt delaktig i äventyret. Ena halvan av Fem-gänget vill ha honom med när de ska utforska tunneln, men den andra halvan vill inte. I slutet av boken visar det sig att båda halvorna haft rätt angående honom. Han har vetat om vad hans förmyndare haft i kikaren, men var oförmögen att göra något åt det.

4.2.6 Fem stoppar spöktåget

Fem stoppar spöktåget (1989) är den sjunde boken om Fem-gänget. I denna bok beger sig barnen ut för att campa på heden tillsammans med magister Fluffy, en av Dick och Julians lärare. De blir kompisar med pojken, Jocke, som bor på gården där de handlar mat och inser snabbt att det inte står rätt till med Jockes styvfar. Ute på heden stöter de på ett tåg som går på ett spår som sedan lång tid tillbaka är avstängt. I byn får de reda på att det måste vara ett spöktåg eftersom det inte går några tåg på den sträckan längre. Barnen beslutar sig för att tillsammans med sin nye kompis lösa mysteriet med spöktåget. De lyckas med uppdraget och det visar sig att Jockes styvfar är inblandad i de brottsligheter som uppdagas i samband med att mysteriet blir löst. Polisen tillkallas och alla brottslingar tillfångatas.

Handlingsschemat i *Fem stoppar spöktåget* är: ABCGDEIFGIEGIGIGHIJMKL. Anledningen till att gänget skiljs åt ett flertal gånger är att George blir sur för att hon utesluts ur den pojkgrupp som inkluderar Julian, Dick och den nye bekantskapen Jocke. Konflikten gör att gänget är mer splittrat än i tidigare böcker. Istället för att utforska området tillsammans, gör de det ensamma eller i sällskap med en eller två av de andra barnen. Det är sällan hela gänget gör utflykter tillsammans i den här boken. Då ledtrådarna oftast hittas då gänget är splittrat, förekommer det också förhållandevis många I i schemat. Precis som i *Fem på nya äventyr* visar de vuxna i omgivningen att de är glada över att gåtan är löst, men berömmet uteblir.

4.2.7 Fem i knipa

Fem i knipa (1973) är den åttonde boken i serien. Det är meningen att gänget ska tillbringa sommaren i Kirrin men eftersom Georges mamma och pappa inte ska vara hemma och hushållerskan är sjuk, bestämmer de sig för att ge sig ut på en cykelsemester istället. Under cykelturen träffar de en pojke som heter Richard. Han beslutar sig för att följa med gänget på cykelsemester eftersom han har så tråkigt hemma. Rickard är son till en av landets rikaste män och det dröjer inte länge innan barnen blir förföljda av skumma personer. Dick kidnappas av misstag då kidnapparna tror att han är Richard. Resten av gänget letar reda på Dick och

fritar honom. På gården där han hålls fången förekommer många skumma saker och gänget ger sig i kast med att försöka reda ut vad som pågår. Det visar sig att en av männen som vistas där är en efterlyst, förrymd fånge. De lyckas larma polisen och alla bovar tillfångatas.

I *Fem i knipa* är handlingsschemat följande: ABCEGFDJHGDGIJHGMKILN. Anmärkningsvärt här är att en ledtråd hittas efter det att polisen larmats. Detta beror på att Julian, som befinner sig utanför det hemliga rummet då de väntar på polisen, hinner snoka reda på mer information om ligan som tillfångatagit dem. Barnen och polisen kan sedan tillsammans räta ut de sista frågetecknen då polisen kommer till gården. Bland annat berättar gänget för polisen var rymlingen gömt fängelsekläderna och var diamanterna finns. Polisen kan i sin tur ge barnen en förklaring till vem rymlingen är.

4.2.8 Fem befriar en fånge

Fem befriar en fånge (1977) är Blytons elfte bok om Fem-gänget. I den här boken ska barnen bege sig ut för att campa i husvagnar som pojkarna fått låna av en kompis. George måste vänta tills hennes förkylning gett med sig innan hon kan göra de andra sällskap. Resten av gänget ger sig iväg utan henne. De slår läger på en äng i närheten av en borgruin. Ett par dagar senare kommer även George dit. Det dröjer inte länge förrän de får sällskap på ängen. Ett cirkussällskap slår nämligen också läger där och barnen och cirkusfolket kommer inte alls överens. Det slutar med att barnens vagnar flyttas utanför ängen då de är iväg för att handla. Jo, en gammal kompis till barnen och systerdotter till en man i cirkussällskapet, dyker upp och medlar mellan de två parterna. Konflikten blir löst och barnen kan flytta upp sina vagnar på ängen igen. Av en slump ser George ett ansikte i ett fönster i borgruinens torn. Barnen beger sig dit för att undersöka om det var ett verkligt ansikte eller bara en synvilla. De tar sig in i tornet och får konstaterat att någon sitter inspärrad i tornet. Tillsammans med cirkusfolket lyckas de rädda fången, låsa in bovarna och tillkalla polis. Mannen i tornet visar sig vara en känd vetenskapsman som tillfångatagits för att avslöja hemliga experiment. Polisen kommer till platsen och tar hand om personerna som låst in vetenskapsmannen.

Fem befriar en fånge följer handlingsschemat AGBCFEHDHIGJJKLM. Den tidiga splittringen av gänget är orsakad av Georges förkylning och varar som sagt bara ett par dagar. Barnet som introduceras i berättelsen är en flicka som barnen känner sedan tidigare, men eftersom hon inte tillhör det ursprungliga Fem-gänget tas hon upp som ny bekantskap. Den senare splittringen är när alla barnen utom Jo blir inlåsta i tornet. Både barnen i tornet och Jo hamnar i knipa vilket förklarar två efter varandra följande J. Jo klarar sig själv ur knipan och

ordnar med hjälp för att frita de andra. Inte heller i den här boken får barnen något uttalat beröm för sina insatser.

4.2.9 Fem i fara

Den sjuttonde boken om Fem-gänget heter *Fem i Fara* (1973). Under större delen av jullovet har gänget legat sjuka i influensa. Då endast en vecka återstår av lovet skickar Georges mamma upp dem i bergen i tron om att den friska bergsluften ska hjälpa dem att återhämta sig fortare. De ska få bo på en stuga som ägs av en kvinna vid namn Gladys. Hon bor där tillsammans med sin vuxne son Morgan. På väg till stugan kör chauffören vilse och de hamnar utanför ett mystiskt och ogästvänligt slott. De lyckas ta sig därifrån och hitta rätt väg till Gladys hus. Barnen tycker redan från början illa om Morgan och då Tim råkar i slagsmål med hans hundar flyttar barnen ut i skogen där Gladys har en liten sommarstuga. Medan de bor i stugan lär de känna en liten förvildad flicka som tillbringar mer tid i skogen än hemma hos sina föräldrar. Flickans namn är Aily. På nätterna hör barnen muller som tycks komma från det gamla slottet och himlen lysas upp i regnbågens alla färger. De bestämmer sig för att ta reda på vad det är som pågår och lyckas, tillsammans med Aily, hamna mitt i ett mysterium igen. Det visar sig att slottets ägarinna tagits tillfångas då hon vägrat bryta den värdefulla metall som finns i berggrunden under slottet. Då gänget försöker frita kvinnan tillfångatas de av skurkarna. De räddas av Morgan och hans hundar och polisen tillkallas.

Handlingsschemat i *Fem i fara* är ABCDFGEIFIGIJKLM. Här ser man att barnen i den här boken inte råkar ut för någon slumpartad händelse som leder dem närmre en lösning. En förklaring till detta kan vara att denna typ av händelser i tidigare böcker oftast inträffar då gänget behöver hitta nya vägar eller ingångar till olika ställen. I den här boken gör Aily dem sällskap och eftersom hon kan området utan och innan behövs inte slumpen för att leda dem in i borgen. Den första osympatiska personen de stöter på är Gladys son Morgan. I slutet av berättelsen visar det sig att barnen haft fel i fråga om hans inblandning i mysteriet. Anledningen till att han hotade och skrämde barnen var att han var rädd om dem. Han ville helt enkelt inte att de skulle vistas i närheten av borgen eftersom han visste att det kunde vara farligt för dem. Eftersom barnen i början av boken upplevde honom som osympatisk får han behålla sin plats i handlingsschemat.

4.2.10 Fem tillsammans igen

Den sista Fem-boken som är skriven av Blyton har titeln *Fem tillsammans igen* (1988). I den här boken ska gänget återigen tillbringa lovet i Kirrin men planerna grusas då hushållerskan Joanna insjuknar i scharlakansfeber. Huset sätts i karantän och barnen får inte vistas där. Istället skickas de till en av Quentins kolleger som bor ensam i Stora Gryt med sin son Meck. Meck är i barnens ålder och har en apa som heter Spjuver. Ett cirkussällskap slår läger på ängen utanför Mecks hus och barnen tillbringar en del tid tillsammans med Jimmy som tillhör cirkusfolket. De fattar genast tycke för en del av människorna och djuren som tillhör cirkusen, men andra är de mer skeptiska emot. Någon bryter sig in i tornet där Mecks pappa förvarar sina hemliga formler och barnen tar på sig uppdraget att lösa mysteriet med inbrottet och skaffa tillbaka de stulna formlerna. De lyckas med uppdraget, tillkallar polis och bovarna tillfångatas.

I den sista boken, *Fem tillsammans igen*, är handlingsschemat ABCBFEEFGDGIJLHIM. Här ser man att två nya barn nämns i boken. Den första är en gammal bekantskap, nämligen pojken Meck som gänget känner sedan tidigare äventyr. Det andra barnet som nämns är en pojke som tillhör cirkussällskapen. Han är dock inte involverad i mysteriet och räknas inte tillhöra gänget på samma sätt som Meck. Anmärkningsvärt är också att den slumpartade händelsen inträffar så pass sent i boken. Slumpen som beskrivs är då Meck tröstar schimpansen Charlie i hans bur. Där hör han ett tickande från halmen och det visar sig att det är hans pappas stulna klocka som ligger där. Detta ger dem den sista ledtråden de behöver för att lösa mysteriet, nämligen att trollkarlen Wo använt sig av Charlie för att bryta sig in i tornet och stjäla de vetenskapliga formlerna. Det uttalade berömmet uteblir även i denna bok.

4.3 Sammanfattande analys av handlingsscheman

Sammanfattningsvis kan sägas att inget av de handlingsscheman som förekommer i de analyserade böckerna följer schemat ABCDEFGHIJKLMN. I vissa fall beror det på att ett par händelser inträffar vid upprepade tillfällen, i andra beror det på att de inträffar i en annan ordning än i det invariabla schemat som använts som mall för analysen. Det förekommer också böcker där en eller flera händelser, händelser som nämns i det invariabla schemat, inte inträffar alls. Vad detta kan bero på diskuteras i kommande kapitel. De böcker som innehåller samtliga händelser som återfinns i handlingsschemat är *Fem hittar en skatt*, *Fem på smugglarjakt* och *Fem i knipa*. I resten av böckerna saknas en eller flera handlingar. I *Fem på nya äventyr* förekommer inte något utomstående barn och gänget får inget uttalat beröm då

mysteriet är löst. Berömmet saknas för övrigt i alla böcker utom de tre som innehåller samtliga händelseförlopp och *Fem på rymmarstråt*. I den sistnämnda boken får barnen som sagt beröm, men där saknas andra händelser för att schemat ska bli komplett. Barnen splittras till exempel inte. Inte heller hamnar de i knipa vilket leder till att de inte kan räddas. Med andra ord saknas bokstäverna G, J och K. Den bokstav, förutom N som är berömmet, som saknas i *Fem räddar en hemlighet* är C. Detta för att barnen inte hittar någon lösning på det negativa som inträffar i början av boken. Detta är den enda av de analyserade böckerna de inte lyckas göra det i. I *Fem i fara* får barnen som sagt inte något beröm. Utöver det saknas bokstaven H, vilket innebär att gänget inte råkar ut för någon slumpartad händelse som leder dem vidare i gåtan. Även i den sista boken, *Fem tillsammans igen*, saknas ett händelseförlopp. I det här fallet är det K som inte finns med. Det beror på att George, som är den som hamnar i knipa, själv lyckas ta sig ur den. Hon blir med andra ord inte räddad av de andra.

Den bokstavskombination som förekommer på samma plats i de flesta böckerna är AB. I nio av böckerna återfinns de precis i början av handlingsschemat, på första och andra plats. Den bok som bryter mönstret är *Fem befriar en fånge* där George på grund av en envis förkylning inte kan följa med och campa. Detta gör att en splittring, ett G, tränger sig in mellan A och B i det schemat. Separationen är inte så långvarig och har ingen betydelse för mysteriet, men tas med ändå eftersom Fem-gänget inte är fulltaligt. Resterande bokstäver från det invariabla handlingsschemat kommer i de analyserade böckerna på varierande platser. De förekommer också i skiftande antal i de olika böckerna. Den bok vars handlingsschema ligger närmst det invariabla schema analysen utgår ifrån är *Fem i fara*. Ordningen i vilka händelserna inträffar någorlunda i samma ordning som i mallen, dock saknas bokstäverna H och N.

4.4 Strukturen i de olika Fem-böckerna

Fabeln är densamma i alla de böcker som analyserats i den här studien, nämligen: Barn tillbringar lov tillsammans. De råkar ut för ett mysterium, råkar i knipa men lyckas ta sig ur den, löser gåtan och larmar polisen så att bovarna kan tillfångatas. I samtliga fall är fabeln komisk eftersom barnen i slutet av varje bok uppnår högre status (Nikolajeva, 2004). Vad gäller intrigerna i böckerna är alla sådana person-mot-person-intriger. Detta då barnen i var och en av dem ställs mot olika skurkar alternativt hamnar i konflikt med varandra (Nikolajeva, 2004).

Händelserna i böckerna är övervägande kausala. Det vill säga att de hänger samman på ett eller annat sätt. Det förekommer händelser som följer på andra händelser, händelser som möjliggör andra, de som är direkt orsak till andra händelser samt arrangerade händelser för att förorsaka en annan händelse (Nikolajeva, 2004). Exempel på att en händelse följer på en annan är de negativa händelserna som ständigt är förknippade med loven. De finns med i alla böcker och i de flesta fall lyckas Fem-gänget göra något positivt av dem. De slumpartade händelserna som också de förekommer i flertalet av de analyserade böckerna, alla utom *Fem i fara*, är exempel på händelser som möjliggör andra händelser. I samtliga böcker tar någon i Fem-gänget beslut som leder till att något nytt inträffar, detta är detsamma som att en händelse är direkt orsak till en annan händelse. Ett sådant exempel har vi bland annat i *Fem stoppar spöktåget* där George beslutar sig för att bege sig till den nerlagda tunneln ensam. Detta beslut orsakar att hon hamnar i knipa. Att en händelse arrangeras för att förorsaka en annan händelse är den kausala koppling som inte återfinns i samtliga analyserade böcker. I *Fem stoppar spöktåget*, *Fem i fara* och *Fem befriar en fånge* finns inga exempel på händelser som arrangerats för att förorsaka andra händelser. I de andra böckerna består denna typ av händelser oftast av att Fem-gänget medvetet stänger en flyktväg för bovarna. Detta för att tvinga dem välja den väg där gänget eller polisen kan tillfångata dem. Ett exempel på detta hittas i *Fem räddar en hemlighet* där gänget, tillsammans med traktens fiskare, på Kirrin-ön lägger stora stenar för ingången till tunneln som leder till fastlandet. Detta gör att bovarna tvingas ta sig genom tunneln till fastlandet. Där kan polisen lugnt sitta och vänta på att bovarna ska dyka upp.

Parallellhandlingar (Nikolajeva, 2004; Romberg, 1987) förekommer också i samtliga analyserade böcker och de knyts alltid samman i slutet av varje bok. De uppstår då gänget blir splittrat och läsaren får följa båda delarna av gänget. Oftast får barnen vid splittringen reda på information som de, när de återförenats, kan delge varandra. Informationen fogas sedan samman till en helhet och mysteriet kan lösas. Det är alltid någon medlem i Fem-gänget vi får följa i dessa parallella handlingar – aldrig någon utomstående. Som medlemmar, temporära sådana, räknas också de barn Fem-gänget valt att ta med på äventyren.

Fem-gänget ställs ofta inför olika val som påverkar den fortsatta handlingen. Det som kan sägas om detta är att barnen alltid gör aktualiserade val som leder dem närmare lösningen på gåtan. Detta gör att det i samtliga böcker finns en narrativ progression (Nikolajeva, 2004), det vill säga att karaktärerna gör val som ständigt driver handlingen framåt.

5 Diskussion

I detta kapitel diskuteras urvalet, metoden som använts för att genomföra studien, resultatet och analysen. Här kommer även den litteratur som tagits del av under arbetets gång att kopplas till, och diskuteras utifrån, de resultat undersökningen lett till.

5.1 Urvalsdiskussion

Vad gäller urvalet av litteratur som använts i denna studie kan sägas att det blivit en mer heltäckande analys om samtliga av Blytons Fem-böcker tagits med. Dock behöver neddragningen på antalet analyserade böcker inte betyda att resultatet blivit annorlunda om alla tagits med. Som tidigare nämnts är det tidsbrist som gjort att jag varit tvungen att dra ner på antalet böcker att analysera.

5.2 Metoddiskussion

Det som kunde gjorts annorlunda då det gäller tillvägagångssättet är ordningen litteraturen lästes i. Om litteratur utöver de böcker som skulle analyseras lästs innan jag påbörjade läsningen av Fem-böckerna, hade det inte behövt bli en andra läsning av dem. Detta på grund av att jag då hade fått ta del av Ecos invariabla schema (1971) samt de händelser Ljungström, Sunestam & Wallenbeck (1976) valt att ta med i sin studie innan jag själv skulle bestämma vilka händelser jag ville ha med i min analys. Då hade de punkter som skrevs ner under första läsningen av de analyserade böckerna stämt mer överens med det invariabla schema jag sedan valde att använda som mall för analysen.

5.3 Analys- och resultatdiskussion

Hypotesen om att samtliga böcker skulle innehålla samma händelser och att dessa skulle presenteras i någorlunda samma ordning stämmer inte. Analysen av de tio Fem-böckerna visar att det invariabla handlingsschemat som använts som mall inte stämmer med någon av de analyserade böckerna. Detta kan bero på att jag valt att ta med fel händelser alternativt placerat dem i fel ordning i schemat. Om så är fallet borde dock två eller flera böcker följa samma händelseförlopp, men i en annan ordning än den i det invariabla schemat, vilket de inte gör. Som tidigare nämnts, finns det ingen bok som är den andre lik då det gäller den

ordning i vilken händelserna presenteras. Det som kan utläsas ur analysen är att flertalet händelser som tas upp i det invariabla schemat finns med i samtliga analyserade böcker. Detta utslag hade kunnat bli högre om jag valt att från början utesluta händelser som till exempel att barnen får beröm, bokstaven N. Det kan också vara så att det i böckerna finns andra händelser som återkommer i samtliga böcker, men som jag valt, alternativt missat, att ta med i schemat. Dock finns det i böckerna återkommande händelser som kan gör att barnen känner igen sig i händelseförloppet, även om ingen stämmer in helt på mallen så som Ecos invariabla handlingsschema (1971) gör.

Själva igenkännandet tas av Topelius (i Hallberg, 1998) och Molloy (2007) upp då det talas om att skapa ett intresse för boken hos barnen. I Fem-böckerna förekommer båda de igenkännande som dessa forskare nämner, nämligen karaktärerna och berättelsen i sig. Min åsikt är att de återkommande händelseförloppen gör att barnen känner igen sig i berättelsen, om de läser mer än en bok vill säga. Detsamma gäller karaktärerna. Molloy och Topelius kan i sina uttalanden ha menat att händelserna ska vara lika de barnen påträffar i sin vardag och att det på så sätt blir ett igenkännande, men detta går också att tolkas så som jag just gjort.

För att fortsätta diskussionen om karaktärerna kan vi gå in på det som Hallberg (1998) skriver, att det är viktigt att barnen kan identifiera sig med någon av karaktärerna i boken. Om författaren skriver på det sätt Topelius (i Hallberg, 1998) förespråkar bör det vara lättare för barnen att identifiera sig med någon av karaktärerna eller de händelser som utspelar sig i berättelsen. Eftersom det i Fem-böckerna finns minst fyra olika karaktärer med skilda kön och egenskaper, bör de flesta yngre läsare kunna hitta en att identifiera sig med. Kanske så pass mycket att de känner den saknad Amborn (1998) nämner, då boken är utläst. Detta kan i sin tur leda till att barnen väljer att läsa fler böcker ur serien.

Nikolajeva (2004) nämner ett par olika kriterier hon anser är viktiga för barnens förståelse för det de läser. Det jag tänker på är de kausala händelserna och person-mot-person-intrigerna. Båda dessa kriterier återfinns i Blytons Fem-böcker, vilket kan vara en av anledningarna till att barnen lockas läsa dem. Parallellhandlingarna, som tas upp av både Romberg (1987) och Nikolajeva (2004) är enligt mig också anpassade av den tilltänkta läsaråldern då de inte är allt för avancerade. Vid de tillfällen det i böckerna förekommer parallella handlingar är det, som nämnts i tidigare avsnitt, någon av medlemmarna i Fem-gänget som ger sig av på egna upptäcktsfärder. Det som händer i dessa parallellhandlingar har direkt med huvudhandlingen att göra och knyts i slutet av boken ihop på ett bra sätt. Enligt mig är det detta tillsammans med det faktum att det är en, för barnen, välkänd karaktär som utför dem som gör att läsaren

inte tycker det blir rörigt och svårläst. Detta kan vara ytterligare en förklaring till böckernas popularitet.

Personligen föredrar jag att läsa böcker som man hela tiden känner att det händer något i, och det tycker jag att det gör i Fem-böckerna. Nikolajeva (2004) visar genom sin bild på narrativ progression vad som gör att man som läsare känner att handlingen rör sig framåt. I Blytons Fem-serie gör gänget ständigt val som leder till att de närmar sig målet. Därför kan jag inte annat än tycka att det finns en progression i dessa böcker, något som också kan locka läsare att fortsätta läsa dem.

För att en bok ska tilltala ett barn ska det enligt Klingberg (i Hallberg, 1998) finnas adaptation i den. Med adaptation menas att det tas hänsyn till barnets intressen, förkunskaper och läsförmåga. Blyton tar, enligt mig, i sitt skrivande hänsyn till den tänkte läsaren då hon inte kommer med moraliska pekpinningar och skriver om saker som barnen känner till på ett språk de klarar av att läsa.

Om vi tittar på de fyra punkterna angående vad skönlitteratur bör innehålla, som återfinns i Hallbergs bok (1998) ser vi att Blytons böcker om Fem-gänget är skrivna på ett sätt som täcker samtliga av dessa punkter. Böckerna innehåller äventyr och det finns djur med i handlingen, vilket är den första punkten Hallberg tar upp. Vidare är handlingen konkret och det finns en progression i berättelsen. Det som berättas ligger inte heller långt från barnens erfarenhetsområden och infallsvinkeln är från barnens sida, inte de vuxnas. Även den fjärde punkten, vilken rör språket i boken, uppfyller Blyton då hon inte använder obegripliga ord och begrepp. Inte heller finns det i böckerna några dubbla meningar som påverkar förståelsen eller några dolda budskap som måste förstås för att greppa boken.

Hallbergs (1998) uttalande om att vissa barn kan finna att de saknar plats för känslor- och fantasiupplevelser i Blytons böcker kan säkert stämma. De är konkret skrivna och lämnar ingen plats för barnens egna fantasier. Vad gäller känslor finns inte mycket sådant beskrivet i dem. Föräldrarna visar aldrig ömhet för barnen och inte heller barnen visar vad de tycker om varandra. Den ende som visas ömhet är Tim. Honom känner barnen också i flera böcker en oro för. Utöver detta är de enda känslor som beskrivs ilska och oftast är det George som står för dem. Här funderar jag på om Blytons uppväxt med en mamma hon inte tycker om har gjort henne känslökall, och att detta återspeglas i hennes sätt att skriva.

Psykologen Woods uttalande (i Ahlborn & Nilmander, 1999) om Blytons personlighet är kanske svaret på vad det är som gjort hennes böcker så lästa världen över. Att ”Hon var ett barn, tänkte som ett barn och skrev som ett barn.” stämmer bra överens med det Topelius (i Hallberg, 1998) anser vara ett av de viktigare kriterierna för en barnboksförfattare. Om Blyton

verkligen var så som Wood beskriver henne måste det ha varit lätt för henne att skriva utan att nervärdera barnen samt ”att låta sina berättelser genomsyras av barnasinnets sanna friskhet och låta det stoj, den uppsluppenhet, glädje och nyfikenhet som i grunden utmärker barndomen blåsa som friska vindar över sidorna.” (Topelius i Hallberg, 1998, s. 10). Är man en vuxen med personlighet som ett barn borde det inte vara några problem att lyckas med detta. Att dessa egenskaper påverkar hennes roll som mamma och gör att hennes egna barn inte mår så bra är en historia som inte kommer att diskuteras vidare i detta arbete.

6 Sammanfattning

Syftet med denna studie var att ta reda på vad det är som gör att Blytons Fem-böcker blivit så populära, hur de handlingsscheman som förekommer i de olika böckerna ser ut samt om dessa tillsammans med strukturen i dem kan ha orsakat populariteten.

För att genomföra analysen lästes tio böcker ur Fem-serien samt litteratur rörande Blyton, hennes böcker, handlingsscheman samt strukturella uppbyggnader av skönlitterära böcker. Dessutom lästes litteratur där andra forskare uttalar sig om vad de anser att skönlitteratur ska innehålla för att tilltala yngre läsare.

Efter det att litteraturen lästs gjordes kopplingar mellan andra forskares tyckande och resultaten av analyserna på Fem-böckerna. Dessa kopplingar visade att strukturerna i de analyserade böckerna följde alla konstens regler gällande böcker riktade till barn i den ålder Blytons målgrupp anses vara. De innehåller lämpliga intriger, händelser som tilltalar målgruppen, lämpligt språk samt parallellhandlingar som knyts samman i slutet av boken. De kriterier dessa forskare anser vara nödvändiga för att fånga barnens intresse fanns alla i Blytons böcker. Hon skriver också på ett sätt som tilltalar yngre läsare då hon skriver på deras nivå – som ett barn, vilket kan vara en anledning till att hon blivit en så populär barn- och ungdomsboksförfattare.

Vad gäller händelseförloppen i Fem-böckerna ser man att flera händelser återkommer i många av dem. Sätts de in i handlingsscheman blir det tydligt att händelserna i stort sätt är desamma i de olika böckerna, men att de presenteras i delvis varierad ordning. Det invariabla handlingsschema som användes som mall vid analysen av handlingsförloppen återfanns inte i någon av böckerna. Inte heller följde någon av dem exakt samma schema som någon av de andra. Detta resultat kan tänkas ha sett annorlunda ut om andra händelser valts till det invariabla handlingsschemat.

Utifrån andra forskares tycken och kriterier som finns angående vad en bok ska innehålla och hur den ska vara strukturerad för att tilltala läsande barn, anser jag att Blyton uppfyller alla krav. Allt som anses vara viktigt för att locka yngre läsare finner man i hennes böcker, även om Hallberg (1998) menar att det saknas plats för känslö- och fantasiupplevelser. Om så är fallet måste de flesta barnen som läst böckerna de senaste 50 åren haft overseende med denna brist.

Slutsatsen som dras utifrån dessa resultat är att strukturerna i Blytons Fem-böcker uppfyller de kriterier andra forskare satt upp angående hur en skönlitterär bok, riktad till barn,

bör se ut. Det finns många likheter i de handlingsscheman som återfinns i de olika böckerna, men inget schema är det andra likt, vilket innebär att det också finns skillnader i dem. Om de förhållandevis lika handlingsschemana i de olika böckerna kan anses stå för igenkännande kan sägas att de tillsammans med gällande strukturer mycket väl kan vara ett par av anledningarna till böckernas popularitet. Ytterligare en anledning kan vara att Blyton lyckas med konststycket att som vuxen skriva som ett barn, vilket gör att läsarna kan leva sig in i det hon skriver.

7 Fortsatt forskning

Förslagen på vidare forskning gällande Blyton och hennes Fem- serie är många. Bland annat hade det varit intressant att fördjupa sig i författarens liv i ett försök att förstå hennes popularitet och hennes oförmåga att lyckas vara mamma för sina egna döttrar. Medlemmarna i Fem-gänget är ett annat förslag på forskning då dessa inte verkar åldras trots att åren går. Även miljön i vilken berättelserna utspelas samt genusperspektivet i böckerna kan vara intressanta att studera lite närmre.

Referenslista

Primärkällor

- Blyton, E. (1970) *Fem söker en skatt*. Örebro: Rabén & Sjögren
- Blyton, E. (1978) *Fem på nya äventyr*. Södertälje: Rabén & Sjögren
- Blyton, E. (1975) *Fem på rymmarstrått*. Nacka: Rabén & Sjögren
- Blyton, E. (2000) *Fem på smugglarjakt*. Falun: Citadell
- Blyton, E. (2006) *Fem räddar en hemlighet*. Uddevalla: Citadell
- Blyton, E. (1989) *Fem stoppar spöktåget*. Malmö: Richters Förlag AB
- Blyton, E. (1973) *Fem i knipa*. Oslo: Rabén & Sjögren
- Blyton, E. (1977) *Fem befriar en fånge*. England: Rabén & Sjögren
- Blyton, E. (1973) *Fem i fara*. Oslo: Rabén & Sjögren
- Blyton, E. (1988) *Fem tillsammans igen*. Finland: Citadell

Sekundärkällor

- Ahlborn, K; Nilmander, U. (1999) *Alla tiders bokserie – 85 år med B. Wahlströms röda och gröna ryggar*. Danmark: B. Wahlströms
- Amborn, H; Hansson, J. (1998) *Läsglädje i skolan*. Falun: En bok för alla
- Aspelin, K; Lundberg, B-A. (1971) *Form och struktur*. Stockholm: Pan/Nordstedts
- Boglund, A; Noedenstam, A. (2010) *Från fabler till manga*. Falkenberg: Gleerups
- Denscombe, M. (2009) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Hallberg, K. (1998) *Läs mig · sluka mig!* Smedjebacken: Natur och kultur

Ljungström, E; Sunestam, E & Wallenbeck, K. (1976) *Enid Blytons Fem-böcker – roller-handlingsstrukturer-rekvisita*. Uppsala: Projektet barn- och ungdomslitteratur i Sverige

Molloy, G. (2007) *Att läsa skönlitteratur med tonåringar*. Malmö: Studentlitteratur

Nikolajeva, M. (2004) *Barnbokens byggklossar*. Lund: Studentlitteratur

Romberg, B. (1987) *Att läsa epik*. Lund: Studentlitteratur.

Stoney, B. (1974) *Enid Blyton*. London: Hodder and Stoughton

Elektroniska källor

<http://www.enidblytonociety.co.uk/chronology.php> (hämtad 2013-05-03)

http://sv.wikipedia.org/wiki/Enid_Blyton (hämtad 2013-05-03)

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Fem-b%C3%B6ckerna> (hämtad 2013-05-03)